SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 5. oktobra 2006*

V zadevi C-368/04,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je Verwaltungsgerichtshof (Avstrija) vložilo s sklepom z dne 12. avgusta 2004, ki je na Sodišče prispel 24. avgusta 2004, v postopku

Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH,

Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH,

Gerlitzen-Kanzelbahn-Touristik GmbH & Co. KG

proti

Finanzlandesdirektion für Tirol,

* Jezik postopka: nemščina.

Finanzlandesdirektion für Steiermark,

Finanzlandesdirektion für Kärnten,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi A. Rosas (poročevalec), predsednik senata, J. Malenovský, S. von Bahr, A. Borg Barthet in U. Lõhmus, sodniki,

generalni pravobranilec: F. G. Jacobs,
sodna tajnica: K. Sztranc, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 14. septembra 2005,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH in Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH W. Arnold, odvetnik,

– za Republiko Avstrijo H. Dossi, zastopnik,

– za Komisijo Evropskih skupnosti V. Kreuschitz in V. Di Bucci, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 29. novembra 2005

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago zadnjega stavka člena 88(3) ES.

2 Ta predlog je bil vložen v okviru treh sporov med, prvič, Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (v nadaljevanju: družba TAL) in Finanzlandesdirektion für Tirol, drugič, Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH (v nadaljevanju: družba Planai) in Finanzlandesdirektion für Steiermark ter tretjič, Gerlitzen-Kanzelbahn-Touristik GmbH & Co. KG (v nadaljevanju: družba Gerlitzen) in Finanzlandesdirektion für Kärnten, zaradi povračila energetske dajatve.

Pravni okvir

Pravo Skupnosti

3 Člen 88(3) ES določa:

„Komisija mora biti obveščena o vseh načrtih za dodelitev ali spremembo pomoči dovolj zgodaj, da lahko predloži pripombe. Če meni, da takšen načrt glede na člen 87 ni združljiv s skupnim trgom, nemudoma sproži postopek iz odstavka 2. Zadevna država članica ne sme izvajati svojih predlaganih ukrepov, dokler v tem postopku ni sprejeta dokončna odločitev."

4 Uredba Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [88 ES] (UL L 83, str. 1) določa prakso, ki jo je v skladu s sodno prakso Sodišča na področju preučevanja državnih pomoči razvila Komisija Evropskih skupnosti. Ta Uredba je v skladu s členom 30 začela veljati 16. aprila 1999.

5 Člen 14(1) Uredbe št. 659/1999 določa:

„Če se v primerih nezakonite pomoči sprejmejo negativne odločbe, Komisija odloči, da mora zadevna država članica sprejeti vse potrebne ukrepe, da upravičenec vrne pomoč […] Komisija ne zahteva vračila pomoči, če bi bilo to v nasprotju s splošnim načelom prava Skupnosti."

Nacionalno pravo

6 V okviru davčne reforme in zakona o strukturnem prilagajanju iz leta 1996 (Strukturanpassungsgesetz iz leta 1996) z dne 30. aprila 1996 (BGBl. I, 201/1996) so bili v Republiki Avstriji sprejeti in objavljeni trije zakoni, ki so začeli veljati hkrati, in sicer:

– zakon o dajatvi na električno energijo (Elektrizitätsabgabegesetz, v nadaljevanju: EAG);

– zakon o dajatvi na zemeljski plin (Erdgasabgabegesetz, v nadaljevanju: EGAG);

– zakon o povračilu energetskih dajatev (Energieabgabenvergütungsgesetz, v nadaljevanju: EAVG).

7 EAG določa obdavčenje dobave in porabe elektrike. Dobavitelj elektrike na podlagi člena 6(3) tega zakona dajatev prenese na prejemnika.

8 EGAG določa analogna pravila za dobavo in porabo zemeljskega plina.

9 EAVG, v skladu z EAG in EGAG, določa delno povračilo energetskih dajatev na električno energijo in zemeljski plin. V skladu s členom 1(1) tega zakona je treba navedene dajatve povrniti na podlagi zahtevka, če skupaj presežejo 0,35 % neto vrednosti proizvodnje porabnika energije. Znesek povračila se po odbitku oprostitve izplača v višini največ 5000 ATS (363 EUR).

10 Na podlagi člena 2(1) EAVG, kot je bil spremenjen z zakonom o davčnih spremembah iz leta 1996 (Abgabenänderungsgesetz iz leta 1996) z dne 30. decembra 1996 (BGBl. I, 797/1996), pa imajo samo podjetja, pri katerih je proizvodnja materialnih dobrin izkazana kot primarna dejavnost, pravico do povračila energetskih dajatev.

Dejansko stanje v postopku v glavni stvari

11 Verfassungsgerichtshof je ob odločanju o tožbah, ki so jih podjetja, katerih primarna dejavnost ni proizvodnja materialnih dobrin, vložila zaradi zavrnitve povračila energetskih dajatev, Sodišču predložilo vprašanja za predhodno odločanje, da bi izvedelo zlasti, ali določbe EAVG pomenijo državno pomoč v smislu člena 87 ES.

12 V sodbi z dne 8. novembra 2001 v zadevi Adria-Wien Pipeline in Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (C-143/99, Recueil, str. I-8365) je Sodišče posebej razsodilo:

„Nacionalne ukrepe, ki delno povračilo energetskih dajatev na zemeljski plin in električno energijo predvidevajo le za podjetja, pri katerih je proizvodnja materialnih dobrin izkazana kot primarna dejavnost, je treba šteti za državne pomoči v smislu člena [87 ES].“

13 Verfassungsgerichtshof je s sodbo z dne 13. decembra 2001 (B 2251/97, Sammlung 15450), na podlagi te sodbe Sodišča, odpravilo odločbo, s katero so nacionalni organi zavrnili delno povračilo prejetih dajatev na električno energijo.

14 Verfassungsgerichtshof je menilo, da zadevna uprava zavrnitve povračila energetskih dajatev podjetjem, katerih primarna dejavnost ni proizvodnja materialnih dobrin, ni mogla utemeljiti s členom 2(1) EAVG, ker Komisija o tem zakonu ni bila obveščena. Zadevna uprava naj bi z zavrnitvijo kršila neposredno uporabo prepovedi iz zadnjega stavka člena 88(3) ES. Taka nezakonita uporaba zakona naj bi bila enakovredna nesprejetju zakona in naj bi zato pomenila kršitev ustavne pravice do enakosti državljanov pred zakonom.

15 Verfassungsgerichtshof svojo sodno odločbo opira na obveznost nacionalnih sodišč, ki je poudarjena v točki 27 zgoraj navedene sodbe Adria-Wien Pipeline in Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, da posameznikom zagotavljajo, da se v skladu z njihovim nacionalnim pravom odpravijo vse posledice kršitve zadnjega stavka člena 88(3) ES, tako glede veljavnosti predpisov o izvedbi ukrepov pomoči kot glede povračila finančne podpore, dodeljene ob kršitvi te določbe ali morebitnih začasnih ukrepov.

16 Komisija je z dopisom z dne 6. decembra 2001 od avstrijskih organov zahtevala informacije o EAVG. Komisija je po izmenjavi dopisov in po posvetovanjih 22. maja 2002 sprejela Odločbo C(2002) 1890 konč. o državni pomoči št. NN 165/2001 (UL C 164, str. 4, v nadaljevanju: Odločba z dne 22. maja 2002). Ker je bil avstrijski zakon

naknadno spremenjen, je Komisija pojasnila, da bo preučila ukrep pomoči za obdobje od 1. junija 1996 do 31. decembra 2001. Izrek Odločbe določa:

„Komisija obžaluje, da je Avstrija dodelila pomoč ob kršitvi člena 88(3) ES.

Vendar na podlagi zgoraj navedene presoje ugotavlja, da je ta pomoč v skladu s členoma 87(3)(c) ES in 4(c) Pogodbe ESPJ."

17 Da bi se uskladila z zgoraj navedeno sodbo Adria-Wien Pipeline in Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, je Republika Avstrija EAVG nadomestila z zveznim zakonom št. 158/2002, katerega člen 6 določa, da imajo od 1. januarja 2002 vsa podjetja pravico do povračila dajatev na zemeljski plin in električno energijo, če te dajatve skupaj presežejo 0,35 % neto proizvodne vrednosti.

18 Komisija je v Odločbi 2005/565/ES z dne 9. marca 2004 o shemi pomoči, izvedene v Avstriji za povrnitev energetskih dajatev na zemeljski plin in elektriko v letih 2002 in 2003 (UL 2005, L 190, str. 13), menila, da je imela uporaba 0,35-odstotnega praga neto proizvodne vrednosti za posledico dajanje prednosti podjetjem, ki so veliki porabniki energije. Po mnenju Komisije je bila shema pomoči, kar zadeva podjetja, za katera EAVG ni veljal do 31. decembra 2001, v neskladju tako s smernicami Skupnosti o državni pomoči za varstvo okolja kot tudi z drugimi odstopanji iz člena

87(2) in (3) ES. Še zlasti v zvezi z drugo določbo smernic Skupnosti o državni pomoči za varstvo okolja je Komisija enako ugotovila glede podjetij, za katera je navedeni zakon veljal že pred 31. decembrom 2001.

19 Ob upoštevanju možnosti, da bi besedilo odgovora Sodišča na drugo vprašanje v zgoraj navedeni sodbi Adria-Wien Pipeline in Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke lahko privedlo do tega, da bi nekateri prejemniki pomoči v dobri veri izhajali iz tega, da sporni nacionalni ukrepi, ki jih je obravnavalo nacionalno sodišče, ne bodo več selektivni in s tem ne bodo več pomenili državne pomoči, če bi se njihova veljavnost poleg sektorja za proizvodnjo materialnih dobrin razširila še na druge sektorje, je Komisija ob upoštevanju posebnih okoliščin tega primera ugotovila, da povračilo ne bi bilo v skladu z načelom varstva upravičenih pričakovanj in da ga v skladu s členom 14 Uredbe št. 659/1999 ni mogoče zahtevati.

20 Komisija je v pisnem postopku obravnavane zadeve na vprašanje Sodišča glede neupoštevanja 0,35-odstotnega praga v Odločbi z dne 22. maja 2002 opozorila na točko 3, tretji odstavek, te odločbe, ki določa sledeče:

„Komisija poudarja, da je bila selektivnost vzpostavljena že z omejitvijo koristi zadevnega ukrepa na podjetja, pri katerih je proizvodnja materialnih dobrin izkazana kot primarna dejavnost. Zato ne preučuje, ali so drugi elementi tega nacionalnega ukrepa, in zlasti 0,35-odstotni prag, prav tako selektivni."

Spori o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

21 Dejavnost prve tožeče stranke, družbe TAL, v postopku v glavni stvari, je zlasti gradnja in izkoriščanje naftovodov. Slednja je pred Verfassungsgerichtshof izpodbijala tri odločbe, ki jih je sprejela Finanzlandesdirektion für Tirol, s katerimi je ta zavrnila pritožbe, ki jih je družba TAL vložila zoper zavrnitev povračila energetske dajatve za leta 1996, 1997 in 1998. Verfassungsgerichtshof je s tremi sodbami z dne 13. decembra 2001 te odločbe odpravilo, pri čemer se je pri obrazložitvi sklicevalo na sodbo B 2251/97, ki je bila sprejeta istega dne na podlagi zgoraj navedene sodbe Adria-Wien Pipeline in Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke.

22 Finanzlandesdirektion für Tirol je 15. novembra 2002 sprejela novo odločbo, ki se nanaša na tri pritožbe. Finanzlandesdirektion je ob sklicevanju na novo dejansko in pravno stanje, ki je izhajalo iz Odločbe z dne 22. maja 2002, s katero so bile pomoči razglašene za skladne s Pogodbo ES, menila, da ni bila več vezana na odločbo Verfassungsgerichtshof, in je pritožbe zavrnila. Zoper zadnjo odločbo je družba TAL pri predložitvenem sodišču vložila tožbo.

23 Druga tožeča stranka v postopku v glavni stvari, družba Planai, je podjetje, ki upravlja z žičnicami. To je pred Verfassungsgerichtshof izpodbijalo odločbo, ki jo je sprejela Finanzlandesdirektion für Steiermark, s katero je zavrnila pritožbo, vloženo zoper zavrnitev povračila energetske dajatve za obdobje med letoma 1996 in 1997. Verfassungsgerichtshof je s sodbo z dne 13. decembra 2001 to odločbo odpravilo, pri čemer se je pri obrazložitvi sklicevalo na zgoraj navedeno sodbo B 2251/97.

24 Finanzlandesdirektion für Steiermark je po tej odpravi odločbe 17. julija 2002 sprejela novo odločbo. Upoštevala je Odločbo z dne 22. maja 2002, s katero so bile pomoči razglašene za skladne s pogodbo, pri čemer je poudarila, da je imela ta odločba

retroaktivni učinek za obdobje, na katero se nanaša prvotna vloga. Zato je pritožbo zavrnila.

25 Družba Planai je pri Verfassungsgerichtshof vložila pritožbo, ki pa je bila s sodbo z dne 12. decembra 2002 (B 1348/02, Sammlung 16771) zavrnjena, ker se zakon ni uporabil očitno napačno, glede česar bi bilo Verfassungsgerichtshof pristojno za odločanje. Verfassungsgerichtshof je v sodbi odločilo zlasti:

„Verfassungsgerichtshof lahko od Odločbe Komisije z dne 22. maja 2002 šteje, da prepoved izvajanja pomoči iz člena 88(3) ES (prej člen 93(3) Pogodbe ES) ne nasprotuje, vsaj ne očitno, uporabi člena 2(1) zakona EAVG. Zato je odgovorni organ to določbo kar se je dalo pravilno uporabil.

Vprašanje, ali je odločba Komisije – kot je zatrjevano v pritožbi – kršila pravo Skupnosti, sme Verfassungsgerichtshof obravnavati le, če bi bila ta kršitev očitna, to pomeni, če bi jo bilo mogoče takoj ugotoviti […] ali če bi sprožila ustavnopravno vprašanje. Vendar v tem primeru ni šlo za to, niti po sodbi Sodišča z dne 21. novembra 1991 (Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires et Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, Recueil, str. I-5505)), ki je odločalo o vprašanju učinkov, nastalih zaradi nepriglasitve, ne pa o zakonitosti odobritve pomoči, ki jo je izrecno retroaktivno dala Komisija.“

26 Na podlagi zahteve, ki jo je v tem smislu vložila družba Planai, je Verfassungsgerichtshof pritožbo odstopilo Verwaltungsgerichtshof.

27 Tretja tožeča stranka v postopku v glavni stvari, družba Gerlitzen, je prav tako podjetje, ki upravlja z žičnicami. Ta je pred Verfassungsgerichtshof izpodbijala odločbo, ki jo je 29. oktobra 2002 sprejela Finanzlandesdirektion für Kärnten, s katero je zavrnila njeno pritožbo zoper zavrnitev povračila energetske dajatve za leta od 1999 do 2001. Ta tožba je bila 12. decembra 2002 zavrnjena s sodbo, ki napotuje na obrazložitev zgoraj navedene sodbe, ki je bila istega dne izrečena v zgoraj navedeni zadevi B 1348/02. Na podlagi zahteve, ki jo je v tem smislu vložila družba Gerlitzen, je Verfassungsgerichtshof pritožbo odstopilo Verwaltungsgerichtshof.

28 Verwaltungsgerichtshof se sprašuje, prvič, kakšne so posledice Odločbe z dne 22. maja 2002 za tožbe, ki so jih tri tožeče stranke vložile v postopku v glavni stvari, ker se ta odločba izrecno nanaša na obdobje pred njenim sprejetjem, in drugič, ali je po tej odločbi treba še vedno upoštevati prepoved izvajanja pomoči iz člena 88(3) ES.

29 Zlasti se sprašuje, ali so glede tega pomembni datumi vložitve vlog za povračilo ali tudi datumi odločb upravnih organov v zvezi s temi vlogami. Poudarja namreč, da sta prvi dve tožeči stranki v postopku v glavni stvari vlogi vložili pred Odločbo z dne 22. maja 2002, medtem ko jo je tretja vložila po tej odločbi.

30 Verwaltungsgerichtshof meni, da bi bilo sodbo z dne 21. oktobra 2003 v združenih zadevah Van Calster in drugi (C-261/01 in C-262/01, Recueil, str. I-12249, točka 53 in naslednje ter točka 73) mogoče razlagati v smislu, da pozitivna odločba Komisije ne bi mogla imeti za posledico zakonitosti sheme pomoči, ki se je izvajala ob kršitvi člena 88(3) ES.

31 Poudarja pa, da se dejansko stanje v zadevi, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba Van Calster in drugi, razlikuje od stanja, na katero se nanašajo postopki v glavni stvari. Najprej, v slednjih naj bi opredelitev pomoči izhajala iz okoliščine, da se povračilo odobri selektivno, tako da naj bi dejstvo, da se povračilo odobri tudi podjetjem, ki v skladu s to nacionalno ureditvijo do nje niso upravičeni, z namenom, da se vzpostavi stanje, skladno s pravom Skupnosti, pomenilo le eno izmed možnosti, katere namen je izogniti se obstoju nezakonite pomoči oziroma zagotoviti spoštovanje prepovedi izvajanja pomoči. Dalje, zadeva, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba Van Calster in drugi, naj bi se nanašala na stanje, v katerem Uredba št. 659/1999 še ni bila uporabna. Nazadnje, v zgoraj navedeni sodbi Van Calster in drugi se retroaktivni učinek, ki ga je belgijski zakonodajalec nazadnje dodelil normi, v postopku pred Komisijo ni navajal, medtem ko je Komisija v postopkih v glavni stvari zavestno začela preučevati preteklo obdobje in ugotovila združljivost ukrepa s skupnim trgom.

32 V teh okoliščinah je Verwaltungsgerichtshof prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali prepoved izvajanja ukrepov iz člena 88(3) ES nasprotuje uporabi nacionalne zakonske določbe, ki podjetja, pri katerih proizvodnja materialnih dobrin ni izkazana kot primarna dejavnost, izključuje od povračila energetske dajatve in mora zato biti opredeljena kot državna pomoč v smislu člena 87 ES, tudi če o tej določbi pred njenim začetkom veljavnosti Komisija ni bila obveščena, vendar je Komisija v skladu s členom 87(3) ES ugotovila, da je ukrep združljiv s skupnim trgom za neko preteklo obdobje in se zahtevek za povračilo nanaša na dajatve, plačljive v tem obdobju?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen:

Ali v takšnem primeru prepoved izvajanja ukrepov zahteva povračilo tudi v primerih, v katerih so bile vloge storitvenih podjetij vložene po sprejetju odločbe Komisije za ocenjevalna obdobja pred tem datumom?“

Vprašanji za predhodno odločanje

33 S prvim vprašanjem predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, prvič, ali je treba člen 88(3) ES razlagati v tem smislu, da nacionalna sodišča zavezuje, naj ne uporabljajo zakona, ki določena podjetja izključuje od delnega povračila energetske dajatve – ukrep, ki lahko pomeni državno pomoč, ki ni bila priglašena – tudi potem, ko je Komisija, ki je odločala glede obdobja, za katero bila vložena vloga za povrnitev, na podlagi člena 87(3) ES pomoč razglasila za združljivo s skupnim trgom. V tem okviru predložitveno sodišče sprašuje, drugič, ali je datum, na katerega je podjetje vložilo vlogo za povračilo, upoštevni element.

34 Za uvod in v odgovor na vprašanje, ki ga je postavilo predložitveno sodišče v jedru sklepa, je treba pojasniti, da kolikor Uredba št. 659/1999 vsebuje postopkovna pravila, se ta z začetkom veljavnosti Uredbe št. 659/1999, in sicer od 16. aprila 1999, uporabljajo v vseh upravnih postopkih na področju državnih pomoči, ki potekajo pred Komisijo (sodba z dne 6. oktobra 2005 v zadevi Scott proti Komisiji, C-276/03 P, ZOdl., str. I-8437, ki je implicitno potrdila sodbo Sodišča prve stopnje z dne 10. aprila 2003 v zadevi Scott proti Komisiji, T-366/00, Recueil, str. II-1763, točka 52).

35 Vendar kot izhaja iz druge uvodne izjave in vseh določb Uredbe št. 659/1999, ta kodificira in potrjuje prakso Komisije na področju preučevanja državnih pomoči in ne vsebuje nobene določbe v zvezi s pristojnostmi in obveznostmi nacionalnih sodišč, ki jih še naprej urejajo določbe pogodbe, kot jih razlaga Sodišče.

36 V zvezi s tem je treba opozoriti, prvič, da je izvajanje sistema nadzora državnih pomoči, kot izhaja iz člena 88 ES in ustrezne sodne prakse Sodišča, naloženo Komisiji in nacionalnim sodiščem.

37 Ni sporno, da imajo nacionalna sodišča in Komisija v okviru nadzora nad tem, ali države članice spoštujejo obveznosti iz členov 87 ES in 88 ES, komplementarne in ločene vloge (glej sodbo z dne 11. julija 1996 v zadevi SFEI in drugi, C-39/94, Recueil, str. I-3547, točka 41, in zgoraj navedeno sodbo Van Calster in drugi, točka 74).

38 Medtem ko je za presojo združljivosti ukrepov pomoči s skupnim trgom izključno pristojna Komisija, ki deluje pod nadzorom sodišč Skupnosti, so nacionalna sodišča pristojna za varovanje pravic posameznikov v primeru kršitve obveznosti predhodne priglasitve državnih pomoči Komisiji, ki je določena v členu 88(3) ES (zgoraj navedena sodba Van Calster in drugi, točka 75).

39 Nacionalno sodišče mora za to, da bi ugotovilo, ali je bil državni ukrep uveden s kršitvijo člena 88(3) ES, razložiti pojem pomoči iz člena 87(1) ES (sodba z dne 15. julija

2004 v zadevi Pearle in drugi, C-345/02, ZOdl., str. I-7139, točka 31). Zato mora preveriti zlasti, ali zadevni ukrep pomeni ugodnost in ali je selektiven, to pomeni, ali daje prednost določenim podjetjem oziroma določenim proizvajalcem v smislu člena 87(1) ES.

40 Drugič, treba je opozoriti, da je ukrep pomoči v smislu člena 87(1) ES, ki se izvaja v nasprotju z obveznostmi iz člena 88(3) ES, nezakonit (Glej zgoraj navedeno sodbo Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires et Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, točka 17, in sodbo z dne 27. oktobra 2005 v združenih zadevah Distribution Casino France in drugi, od C-266/04 do C-270/04, C-276/04 in od C-321/04 do C-325/04, ZOdl., str. I-9481, točka 30. Glej tudi opredelitev nezakonite pomoči iz člena 1(f) Uredbe št. 659/1999.)

41 Odločba Komisije o razglasitvi pomoči, ki ni bila priglašena, za združljive s skupnim trgom, ne vodi do naknadne pravne ureditve izvršilnih aktov, ki so neveljavni, ker so bili sprejeti v nasprotju s prepovedjo iz te določbe, saj bi v nasprotnem primeru prišlo do poseganja v neposredni učinek zadnjega stavka člena 88(3) ES in kršitev interesov posameznikov, ki jih morajo varovati nacionalna sodišča. Vsaka druga razlaga bi vodila do tega, da bi zadevna država članica dajala prednost nespoštovanju navedene določbe in ji odvzela njen uporabni učinek (glej zgoraj navedeni sodbi Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires et Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, točka 16, in Van Calster in drugi, točka 63).

42 Kot namreč poudarja generalni pravobranilec v točki 50 sklepnih predlogov, čeprav v okviru načrta pomoči, združljive s skupnim trgom ali ne, dejstvo nespoštovanja člena 88(3) ES ne bi povzročalo tveganj ali sankcij v zvezi s spoštovanjem te iste določbe, bi bilo spodbujanje držav članic k priglasitvi in pričakovanju odločbe glede združljivosti zelo zmanjšano, in tako tudi nadzor Komisije.

43 Glede tega ni pomembno, da je v odločbi Komisije pojasnjeno, da ta svojo presojo zadevne pomoči opira na obdobje pred sprejetjem zadevne Odločbe z dne 22. maja 2002 v postopkih v glavni stvari.

44 Nacionalna sodišča morajo, kot je poudarjeno v točki 38 te sodbe, varovati pravice zainteresiranih oseb v primeru mogoče kršitve prepovedi izvedbe pomoči nacionalnih organov, preden Komisija sprejme odločitev o njihovi odobritvi.

45 V zvezi s tem in ker na tem področju ne obstajajo predpisi Skupnosti, se v skladu z notranjim pravnim redom vsake države članice določi pristojno sodišče in uredijo postopkovna pravila za tožbe pred sodišči, ki naj zagotovijo varstvo pravic, ki jih imajo subjekti na podlagi prava Skupnosti, pri čemer ta pravila, prvič, ne smejo biti manj ugodna od pravil, ki se nanašajo na pravice, ki izhajajo iz notranjega pravnega reda (načelo ekvivalence), in drugič, v praksi ne smejo onemogočati ali čezmerno oteževati izvrševanja pravic, ki jih podeljuje pravni red Skupnosti (načelo učinkovitosti) (glej sodbi z dne 12. septembra 2006 v zadevi Eman in Sevinger, C-300/04, ZOdl., str. I-8055, točka 67, in z dne 19. septembra 2006 v združenih zadevah i-21 Germany in Arcor, C-392/04 in C-422/04, ZOdl., str. I-8559, točka 57).

46 V skladu s pravnimi sredstvi, predvidenimi v nacionalnem pravu, je mogoče vložiti zahtevo, ki se nanaša na sprejetje začasnih ukrepov, kot je prekinitev zadevnih ukrepov, da bi se zavarovali interesi posameznikov in zlasti zaščitile stranke, na katere vpliva izkrivljanje konkurence, povzročene z dodelitvijo nezakonite pomoči (glej zgoraj navedeno sodbo SFEI in drugi, točka 52).

47 Sodišče je poleg tega odločilo, da morajo nacionalna sodišča posameznikom, ki zatrjujejo kršitev obveznosti priglasitve, zagotoviti, da bodo v skladu z nacionalnim pravom sprejela vse ustrezne ukrepe, tako glede veljavnosti aktov o izvedbi ukrepov pomoči kot glede izterjave finančne pomoči, odobrene ob kršitvi te določbe ali morebitne začasne ukrepe (zgoraj navedene sodbe Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires et Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, točka 12; Adria-Wien Pipeline in Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, točki 26 in 27, ter Van Calster in drugi, točka 64, in sodba z dne 21. julija 2005 v zadevi Xunta de Galicia, C-71/04, ZOdl., I-7419, točka 50).

48 Nacionalno sodišče mora pri odločanju varovati interese posameznikov. Ob tem pa mora prav tako v celoti upoštevati interes Skupnosti (glej po analogiji sodbo z dne 20. septembra 1990 v zadevi Komisija proti Nemčiji, C-5/89, Recueil, str. I-3437, točka 19).

49 Glede delnega povračila dajatve, ki pomeni nezakonit ukrep pomoči, ker je dodeljen ob kršitvi obveznosti priglasitve, ne bi bilo v skladu s interesom Skupnosti, da se tako povračilo odredi v korist drugim podjetjem, če bi bila posledica take odločitve razširitev kroga upravičencev pomoči, pri čemer bi se učinki te pomoči povečali namesto odpravili (glej v tem smislu sodbo z dne 15. junija 2006 v združenih zadevah Air Liquide Industries Belgium, C-393/04 in C-41/05, ZOdl., str. I-5293, točka 45).

50 Tako kot namreč navaja generalni pravobranilec v točki 74 sklepnih predlogov, morajo biti nacionalna sodišča pozorna na to, da zagotovijo, da izravnalni ukrepi, ki so jih odredila, dejansko lahko odpravijo učinke dodeljene pomoči, ki je kršila člen 88(3) ES, in ne smejo zgolj razširiti pomoči na večjo skupino upravičencev.

51 Poleg tega je treba poudariti, da bi bilo vloge za dodelitev ukrepa nezakonite pomoči v postopkih v glavni stvari, in sicer delno povračilo energetskih dajatev, mogoče enačiti z vlogo za delno oprostitev plačila teh dajatev. Vendar kot izhaja iz sodne prakse, se zavezanci za plačilo obveznega prispevka zato, da bi se izognili njegovemu plačilu, ne morejo sklicevati na to, da oprostitev plačila, ki jo uživajo druge osebe, pomeni državno pomoč (sodbi z dne 20. septembra 2001 v zadevi Banks, C-390/98, Recueil, str. I-6117, točka 80, in z dne 13. junija 2002 v združenih zadevah Sea-Land Service in Nedlloyd Lijnen, C-430/99 in C-431/99, Recueil, str. I-5235, točka 47, ter zgoraj navedeni sodbi Distribution Casiono France in drugi, točka 42, in Air Liquide Industries Belgium, točka 43).

52 Ker je prišlo do presoje izpodbijanega ukrepa, da bi se preverilo, ali je odgovarjal pojmu pomoči iz člena 87(1) ES, bi predložitveno sodišče načeloma moralo razpolagati z elementi, ki bi mu omogočili presojo, ali predvideni ukrep zagotavlja varstvo pravic posameznikov, s tem da bi nevtraliziral učinke pomoči za konkurente podjetij upravičencev, pri čemer bi v celoti upošteval pravo Skupnosti, in ne bi smelo sprejeti ukrepa, katerega edini namen bi bil razširiti krog upravičencev te pomoči.

53 Drugo vprašanje, ki ga je postavilo predložitveno sodišče, se nanaša na primer, kot je ta v postopku v glavni stvari med družbo Gerlitzen in Finanzlandesdirektion für Kärnten, v katerem je bila vloga za delno povračilo energetske dajatve, ki je pomenila nezakonit ukrep pomoči, ker ta ni bila priglašena, vložena potem, ko je Komisija sprejela odločbo o razglasitvi pomoči za združljive s skupnim trgom.

54 Kot je bilo opozorjeno v točkah 41 in 42 te sodbe, Odločba z dne 22. maja 2002 o razglasitvi državne pomoči za združljive s skupnim trgom ni imela za posledico naknadne pravne ureditve izvršilnih aktov te pomoči, ki so bili v času njihovega sprejetja neveljavni, zaradi kršitve prepovedi iz zadnjega stavka člena 88(3) ES.

55 Zato ni pomembno, ali je bila ta vloga vložena pred sprejetjem odločbe o razglasitvi pomoči za združljive s skupnim trgom ali po njem, ker se je ta vloga nanašala na nezakonito stanje, ki je izhajalo iz dejstva, da ni bilo priglasitve.

56 V skladu z možnostmi, ki jih ponuja nacionalno pravo, in pravnimi sredstvi, ki jih določa, lahko nacionalno sodišče glede na posamezen primer upravičencem odredi povračilo nezakonite pomoči, čeprav jo je Komisija naknadno razglasila za združljive s skupnim trgom. Poleg tega lahko nacionalno sodišče odloči o zahtevi za povrnitev škode, ki je nastala zaradi nezakonitosti ukrepa pomoči.

57 Ob tem si mora nacionalno sodišče prizadevati za varstvo interesov posameznikov, pri čemer mora v celoti upoštevati interes Skupnosti s tem, da pazi zlasti, da ne sprejme odločbe, katere posledica bi bila zgolj razširitev kroga upravičencev nezakonite pomoči.

58 V zvezi z zgoraj navedenimi razmisleki je treba odgovoriti na zastavljena vprašanja, da je treba zadnji stavek člena 88(3) ES razlagati tako, da morajo nacionalna sodišča varovati pravice zainteresiranih oseb v primeru mogoče kršitve prepovedi izvedbe pomoči nacionalnih organov, preden Komisija sprejme odločitev o njihovi odobritvi. Ob tem morajo nacionalna sodišča v celoti upoštevati interes Skupnosti in ne smejo sprejeti ukrepa, katerega edini učinek bi bila razširitev kroga upravičencev pomoči.

59 Ker posledica odločbe Komisije o razglasitvi pomoči, ki ni bila priglašena, za združljive s skupnim trgom, ni naknadna odprava pomanjkljivosti izvršilnih aktov, ki so bili neveljavni, ker so bili sprejeti ob kršitvi prepovedi iz zadnjega stavka člena 88(3) ES, ni pomembno, ali je bila vloga vložena pred sprejetjem odločbe o razglasitvi pomoči za združljive s skupnim trgom ali po njem, ker se je ta vloga nanašala na nezakonito stanje, ki je izhajalo iz dejstva, da ni bilo priglasitve.

Stroški

60 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Zadnji stavek člena 88(3) ES je treba razlagati tako, da morajo nacionalna sodišča varovati pravice posameznikov v primeru mogoče kršitve prepovedi izvedbe pomoči nacionalnih organov, preden Komisija Evropskih skupnosti sprejme odločitev o njihovi odobritvi. Ob tem morajo nacionalna sodišča v celoti upoštevati interes Skupnosti in ne smejo sprejeti ukrepa, katerega edini učinek bi bila razširitev kroga upravičencev pomoči.

Ker posledica odločbe Komisije Evropskih skupnosti o razglasitvi pomoči, ki ni bila priglašena, za združljive s skupnim trgom, ni naknadna odprava pomanjkljivosti izvršilnih aktov, ki so bili neveljavni, ker so bili sprejeti ob kršitvi prepovedi iz zadnjega stavka člena 88(3) ES, ni pomembno, ali je bila vloga vložena pred sprejetjem odločbe o razglasitvi pomoči za združljive s skupnim trgom ali po njem, ker se je ta vloga nanašala na nezakonito stanje, ki je izhajalo iz dejstva, da ni bilo priglasitve.

Podpisi